

Keuze uit de aanwinsten

Afb. 1. Paar vazen, 'Vases Adélaïde', van porselein, beschilderd in kleuren, twee kleuren goud en platina, op verguld bronzen sokkels. H. 42,8 cm. SÈVRES, 1848, geschilderd door JOSEPH RICHARD en EUGÈNE CHARLES CABA. Merken: Gestempeld R. F. en S. 48 in een dubbele cirkel in bruin. Opm.: Het model van deze vazen is vermoedelijk speciaal ontworpen voor Madame Adélaïde, zuster van Koning Louis-Philippe. In oktober 1840 deed zij er haar broer een paar van cadeau, waarbij het waarschijnlijk de eerste exemplaren betrof. Sindsdien heette dit model, dat in de jaren veertig van de 19de eeuw veelvuldig is afgevormd, *Vase Adélaïde*. Deze vazen zijn bijzonder fraaie, maar ook complexe illustraties van het streven naar vernieuwing in vormen en decoraties, dat de fabriek te Sèvres in het tweede kwart van de 19de eeuw ten toonspreidde. De vorm gaat in essentie terug op Japanse Imari prototypes met een Europese montering van vuurverguld brons. Het model van de vergulde oren en de rolwerkachtige hals herinneren

echter aan de renaissance; het is vermoedelijk om die reden dat verschillende van de vroegste exemplaren van een op het 16de-eeuwse Limoges *émail-peint* geïnspireerde beschildering zijn voorzien (vgl. cat. tent. *Un âge d'or des arts décoratifs 1814-1848*, Parijs (Grand Palais) 1991, nr. 231). In de ornamentale versiering in goud en platina en in de toepassing van imitatie edelstenen op de hier afgebeelde exemplaren is een inspiratie op de renaissance nog duidelijk voelbaar. Hier is deze versiering echter gecombineerd met een typisch midden-19de-eeuwse naturalistische beschildering van bloemen. De zeer gevarieerde invloeden hebben geresulteerd in originele stukken die kenmerkend zijn voor deze periode. De vazen, van de eerste grootte, kunnen vrijwel zeker worden geïdentificeerd met de *2 Vases dits Adélaïde Iere fond blanc guirlandes de fleurs, riche décor*, die op 18 december 1848 in het verkoopmagazijn te Sèvres werden geplaatst. Hun productie had per stuk 578,50 francs gekost en de verkoopprijs werd op 700 francs gesteld (archief Manufacture Nationale de Sèvres, *Registre*

Vv 5, fol. 19 v, nr. 24). Al op 28 december van hetzelfde jaar werden ze verkocht aan *Mr. Samuel Scott* (archief MNS, *Registre Vz 7*, fol. 23: 19-24 2 *Vases dits Adélaïde, fond blanc, riches couronnes de fleurs, décor en or peint 700/1400 francs*). De ornamenten op deze vazen waren geschilderd door Joseph Richard (werkzaam 1830-72) en de bloemen door Eugène Charles Cabau (werkzaam 1847-85; archief MNS, *Registre Vj 55*). In oktober 1848 was reeds een zeer verwant en gelijk geprijsd paar vazen in het verkoopmagazijn geplaatst; aangezien in de beschrijving daarvan uitsluitend sprake is van *couronne de fleurs* of *oeuillet* en niet van *guirlandes*, kan worden aangenomen dat onze exemplaren de in december verkochte zijn (archief MNS, *Registre Vv 5*, fol. 17 v, nr. 19; *Carton Pb 11 bis, liasse* 1848). Met vriendelijke dank aan Mevrouw T. Préaud, archivaris van de Manufacture Nationale de Sèvres, die deze gegevens ter beschikking stelde. Litt.: *Sotheby's Art at Auction 1991-92*, Londen 1992, afb. p. 209. Herk.: Veil. Sotheby, New

York 21-5-1992, nr. 26. Verworven door de Rijksmuseum-Stichting, 1992 (inv. nr. BK 1992-12).

Afb. 2. Vaas van grijswit porselein/steengoed bedekt met een stroomglazuur in dieprood, wit en lichtgroen.

H. 22,5 cm.

CHOISY-LE-ROI, ca. 1888-'95, door ERNEST CHAPLET.

Merken: Blindstempel rozenkrans waarbinnen J V ? = Ernest Chaplet.

Herk.: Verz. Emile Lenoble; Verz. Hélène Lenoble-Lebasque, veil. Drouot, Parijs 5-6-1992, nr. 72; Part. verz., Antwerpen. Aankoop 1993 (inv. nr. BK 1993-1).

Opm.: De Japanse keramiekinzendingen op de wereldtentoonstellingen van 1867 en 1878 te Parijs stimuleerden een hele generatie Franse pottenbakkers tot vernieuwing en tot een eigentijdse vormgeving van hun werk. Ernest Chaplet (1835-1909) kreeg na enkele

jaren werkzaam te zijn geweest in de porseleinfabriek te Sèvres en in de werkplaats van de fayencier Laurin te Bourglala-Reine, in een door de porseleinfabrikant Haviland uit Limoges gefinancierd atelier de mogelijkheid uitputtend met Japanse methoden te experimenteren. In deze jaren (1882-'86) ontstond zijn *grès brun* waarvan een fraai voorbeeld in 1989 door het museum werd verworven (R.B.K. 1989-5). Al in dit atelier begonnen de experimenten met de aan het Chinese porselein ontleende *sang-de-boeuf*-glazuren op basis van koperoxide. Vanaf 1886 werkte Chaplet in een eigen atelier te Choisy-le-Roi, waar hij zich als kunstpottenbakker in de ware zin van het woord ontplooidde en uitsluitend nog met het weerbarstige, harde porselein en een porseleinachtig steengoed werkte. Beide materialen werden hoog gestookt. In deze jaren ontstonden kunstwerken met *sang-de-boeuf*-glazuren die een voorbeeld zijn geweest voor een gehele na Chaplet komende generatie kunstenaars, waaronder de Nederlander Chris Lanooy. Deze vaas is een fraai voorbeeld van Chaplets rijpe stijl uit de jaren '90 toen alle invloeden geheel verwerkt waren. Voor de herkomst van dit en het volgende nummer zie aldaar. (BK-1993-1)

Afb. 3. Beertje van porselein met een mat, licht turquoise glazuur.

H. 9,2 cm.

CHOISY-LE-ROI, ca. 1891-'95, door ERNEST CHAPLET, het model door RINGEL D'ILLZACH?

Merken: Geschilderd rozenkrans waarbinnen I. T. = Ernest Chaplet.

Herk.: Verz. Emile Lenoble; Verz. Hélène Lenoble-Lebas-

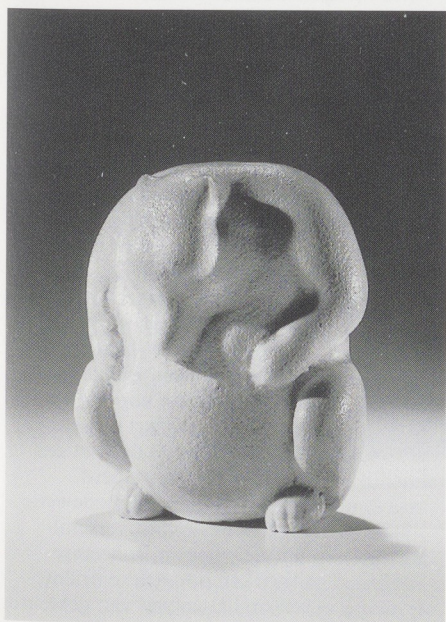
que, veil. Drouot, Parijs 5-6-1992, nr. 81; Part. verz., Antwerpen. Aankoop 1993 (inv. nr. BK 1993-2).

Opm.: In de loop van 1890/91 doet Chaplet een beroep op de modelleur Ringel d'Illzach om kleinplastic te vormen. In een ongedateerde brief (ca. 1890-'91) aan zijn vriend, de graveur Félix Bracquemond, schrijft Chaplet: *Ringel m'a fait des choses assez drôles et qui sont parfaites en flambé*. Er is uit die periode een schaakspel bekend en verschillende kleine dieren (J. d'Albis, *Ernest Chaplet, un céramiste art nouveau*, Parijs 1976, p. 67).

Het beertje waarvan meerdere exemplaren bekend zijn heeft een voor Chaplet kenmerkend glazuur dat hij in de jaren '90 ontwikkelde, een mat licht turquoise. Uit dit glazuur zou zich aan het einde van de carrière van de meester het befaamde *peau d'orange* ontwikkelen.

In 1899 trouwde de pottenbakker Emile Lenoble (1875-1940) met de kleindochter van Chaplet. Vervolgens werd Lenoble in 1904 leerling/assistent bij de grootvader van zijn vrouw. Dit beertje en de vaas (afb. 2), die als bijzonder fraaie voorbeelden van Chaplet's werk mogen worden beschouwd, werden door Lenoble verkozen toen, na de dood van Chaplet in 1909, de gehele atelier-voorraad werd overgedragen aan het Musée des Arts Décoratifs te Parijs. In 1992 besloot de bejaarde schoondochter van Emile Lenoble, Hélène Lenoble-Lebasque, een aantal stukken van Chaplet en Lenoble die altijd in de familie waren gebleven te veilen.

(BK-1993-2)

4a

4b

4c

Afb. 4 a-c. Bokaal van kleurloos glas met een rose-rode Überfang, geslepen en gegraveerd met het rad.

H. 21,8 cm, Diam. 9,7 cm
 PARIJS, BACCARAT, gegraveerd door JEAN-BAPTISTE SIMON (werkzaam ca. 1855-75).

Merken: Gesigneerd op de cuppa: *J.B. Simon G. 1859.*

Opm.: In de dunne, rose-rode Überfang, die de cuppa, de nodus en de voet bedekt, zijn op de cuppa een zwijnenjacht, op de nodus de koppen van een zwijn, een hert en een jachthond en op de voet een tak eikeloof gegraveerd.

In 1838 bezochten medewerkers van Baccarat verschillende Duitse en Boheemse fabrieken om zich te oriënteren op het gebied van gekleurd

en edecoreerd glas. Al in 1839 leidde dit tot de komst van Boheemse graveurs naar Baccarat. Op de nationale tentoonstelling van producten van de Franse industrie werden in datzelfde jaar glazen, gegraveerd *à la façon de Bohème* getoond. De gravure van Simon vertoont nog duidelijk de invloed van Boemen, terwijl het glas de onmiskenbare elegance van de producten van Baccarat heeft. Het glas is het vroegst bekende werk van Simon, een graveur waarvan verder weinig bekend is. Zijn beroemdste stukken zijn twee grote dekselvazen op verguld bronzen voeten, die op de Parijse Wereldtentoonstelling van 1867 zijn getoond en zich thans in het Musée de Baccarat bevinden (J.-L. Curtis e.a., *Baccarat*, Parijs 1991, pp. 107, 242).

Litt.: P. C. Ritsema van Eck en H. M. Zijlstra-Zweens, *Glass in the Rijksmuseum*, Amsterdam/Zwolle 1993, nr. 429.

Herk.: Kunsth. Suger, Parijs. Aankoop 1993 (inv. nr. BK 1993-3).

Afb. 5. Ronde ruit, gebrandschilderd in grisaille en zilvergeel met een gehelmde ruiter op een gevleugeld paard in een landschap. De ruiter draagt een heraldisch schild met drie merels.

Diam. 22,5 cm.

LEUVEN, ca. 1900, atelier ARTHUR CHARLIER (1870-1930).

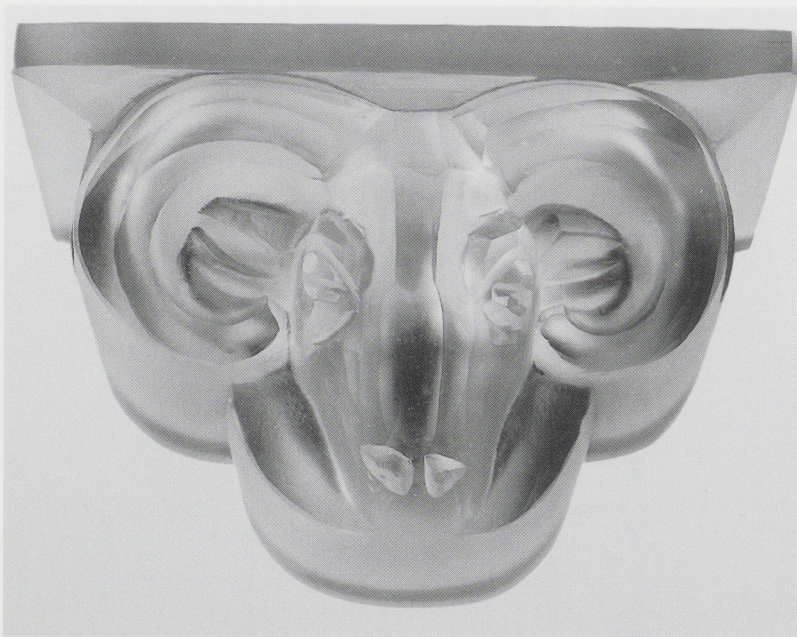
Opm.: Het atelier van Arthur Charlier was gespecialiseerd in de productie van gebrandschilderd glas in 16de-eeuwse stijl. Het maakte verschillende versies van deze ruit met een gehelmde ruiter, waaronder een exemplaar in de Centrale Bibliotheek van de Universiteit van Leuven. De ontwerp-

5

6

7

tekening van de hand van Arthur Charlier is bewaard gebleven en bevindt zich in de collectie P. V. Maes te Leuven. Charlier liet zich inspireren door Jacopo Bellini, die in een schetsboek, dat zich in het Louvre bevindt, een vergelijkbare ruiter tekende. De drie merels zijn een geliefd heraldisch motief van Charlier, dat hij behalve op gebrandschilderd glas ook op ceramiek toe-paste.

Litt.: P. V. Maes, *Leuvens Brandglas*, Leuven 1987, p. 144, nt. 12.
Herk.: Kunsth. A. Vecht, Amsterdam. Aangekocht met gelden uit het legaat P. Bruggeman, 1991 (inv. nr. 1991-3).

Afb. 6. Ronde ruit, gebrandschilderd in grisaille en zilvergeel met de voorstelling van Anna te Drieën onder een baldakijn in een landschap.
Diam. 22,5 cm.

LEUVEN, ca. 1900, atelier van ARTHUR CHARLIER (1870-1930).

Opm.: In de sacristie van de Sint-Pieterskerk te Leuven bevond zich een ruitje met een vergelijkbare voorstelling uit het atelier Charlier, verloren gegaan in 1944 (P. V. Maes, *Leuvens brandglas*, Leuven 1987, afb. 193).

Herk.: Kunsth. A. Vecht, Amsterdam. Aankoop 1992 (inv. nr. 1992-55).

Bk-

Afb. 7. Console van geperst, geslepen en gesatineerd glas.
H. 15 cm, Br. 24,5 cm,
D. 13 cm

LEERDAM, GLASFABRIEK LEERDAM, 1929, naar een ontwerp van LAMBERTUS ZIJL.

Opm.: De beeldhouwer Lambertus Zijl (1866-1947) maakte een aantal beelden voor gebouwen ontworpen door de architecten Berlage en De Bazel. Ook werkte hij voor de kunstenaars Mendes da Costa en Lion Cachet. De

laatste ontwierp in 1929 het interieur van het M. S. *Johan van Oldenbarnevelt*. Lambertus Zijl ontwierp er deze glazen wandconsole voor, die een sterk sculpturaal karakter heeft. Er werden er in totaal zes bevestigd tegen de voorwand in de eerste klas eetsalon op het B-dek. Ze dienden als ondersteuning van rechthoekige glazen omkappingen van lampen. Dit is te zien op interieurfoto's van het schip die zich bevinden in het Maritiem Museum Prins Hendrik te Rotterdam; enkele daarvan zijn afgedrukt in de folder *Interior decorations of the M. S. Johan van Oldenbarnevelt*, Nederland Line Royal Dutch Mail, Amsterdam z.j. Het houten model van de console wordt bewaard in het Drents Museum in Assen.
Litt.: P. C. Ritsema van Eck en H. M. Zijlstra-Zweens, *Glass in the Rijksmuseum*, Amsterdam/Zwolle 1993, nr. 545.

Herk.: Veiling L. Gijsselman, Amsterdam, 16-4-1992, nr. 8626. Aangekocht door de Rijksmuseum-Stichting, 1992 (inv. nr. BK 1992-11).